

STRIBAI

Stribai buvo daugiausia iš vietos gyventojų (tokių buvo iki 85 proc. – lietuvių, sentikių rusų, kitų tautybių žmonių) sudaryta pagalbinė sukarinta grupuotė, veikusi tiek komunistų partijos, tiek čekistų vadovaujama. Lietuvos žmonės paniekinamu stribo vardu (įvairiose vietovėse dar buvo vadinami skrebais, istrebokais ir pan.) tų sukarintų būrių narius vadino todėl, kad iki 1945 m. rugsėjo 18 d. jie priklausė visą apskritį apimantiems naikintojų (rusiškai – *istrebitel*) batalionams, o vėliau buvo pavadinti „liaudies gynėjais“.

[...]

Kolaborantai būdavo prisijaukinami teikiant jiems įvairias lengvatas, juos apdovanojant. Ne išimtis ir stribai, tapę bjauriausia kolaborantų atmaina. Nors jų atlyginimai ir nebuvo dideli (apie metus karui vykstant ir jam pasibaigus jie ir tų negavo), tačiau jie gaudavo įvairių materialinių paskatinimų. Kas tik norėjo, gavo žemės, gyvulių, pastatų, padargų ir kitokio turto, atimto iš nubuožintų ir tremiamų Lietuvos kaimo gyventojų. Lengvatinėmis sąlygomis stribai gaudavo nusipirkti pokario metais deficitinių pramonės ir maisto prekių, vėliau jiems pradėta duoti dar ir nemokamą maisto davinio priedą. Kadangi jiems niekada nebūdavo gana, jie prisidurdavo pasivogdami kratų metu iš gyventojų. Kartais stribai atvirai plėšikaudavo, ypač 1944–1946 m. Tikros aukso kasyklos jiems būdavo trėmimai, kurių metu vogė išsijuosę. [...]

[...] dauguma stribų buvo kaimų, miestelių ir bažnytkaimių neturtėliai – bežemiai ir mažžemiai, patyrę ir tikrų, ir tariamų socialinių skriaudų. [...]

Stribai buvo blogiausia kolaborantų atmaina, su ginklu rankose kovojusi prieš savo šalies nepriklausomybę. Kaip matysime, jų karinis indėlis į okupantų pergalę prieš mūsų partizanus nebuvo didelis. Tik 1945 m. jie nukovė daugiau kaip trečdalį visų tais metais įvairių tipų rusų kariuomenės nušautų mūsų žmonių, bet, reikia manyti, dauguma iš tų 3,6 tūkst. nušautų vyrų buvo ne partizanai, o neginkluoti vyrai, slapstęsi nuo ėmimo į kariuomenę. Kitais partizaninio karo metais stribai yra nukovę apie ketvirtadalį visų žuvusių partizanų. Tai jie galėjo padaryti tik todėl, kad jų užnugaryje stovėjo čekistinė kariuomenė. 1945 m. partizanai stribus buvo užspsitę valsčių centruose ir juos nuo visiško sunaikinimo išgelbėjo tai, kad visuose apskričių centruose ir daugumoje valsčių centrų 1946 m. kovo mėn. buvo įkurta 200 vidaus kariuomenės įgulų. Ne karinės stribų pergalės sudarė tikrąją jų vertę. Lietuvą okupavę rusai nemokėjo lietuvių kalbos, nepažino žmonių ir vietovių. Stribai buvo jų vertėjai ir vedliai. Kitas stribų „nuopelnas“ – jie sudarė rezervą, iš kurio buvo iškeliami sovietiniai partiniai darbuotojai ar papildomos milicijos gretos. Tokių perkeltų į aukštesnę tarnybą (stribai buvo sovietinių pareigūnų hierarchijos apačioje) buvo apie 5 tūkst. [...]

[...]

Įvairių tipų rusų vidaus kariuomenė partizaninio karo metu sprendė karinius strateginius uždavinius (sienos apsaugos, partizanų nustumimo nuo sienos ir didžiųjų centrų, ypač Vilniaus, apskričių (vėliau ir valsčių) centrų apsaugos, partizanų didžiųjų junginių, jų štabų sutriuškinimo ir pan.), o stribai – tik taktinius (iš dalies saugojo valsčių centrus, lydėdavo į kaimus vietinius aktyvistus ir pan.). Stribai lemti partizaninio karo baigties negalėjo pirmiausia todėl, kad dauguma jų buvo nekovingi, gana bailūs, prastai apmokyti karybos. Antra, puldami partizanus pagal vadinamuosius agentūrinius duomenis, t.y. tiksliai ar bent apytiksliai žinodami, kur partizanus galima surasti, čekistai visuomet pasitelkdavo vidaus kariuomenę. Tokioms operacijoms stribai būdavo kviečiami tik tada, kai šalia nebūdavo kariuomenės, ji vykdėdavo kitas užduotis.

